

Rekomendacijos dėl integracinės socialinio verslumo ekosistemos

„SEMPRE Accelerators“ patirtis

GRAFINIS DIZAINAS

Lynn Grevenitz, kulturkonsulat.com

Icons: © fontawesome.com & © freepik.com

Coverpictures by

© Proxyclick Visitor Management System @proxyclick on unsplash.com

© Toa Heftiba @heftiba on unsplash.com

© Priscilla Du Preez @priscilladupreez on unsplash.com

© Dylan Gillis @dylandgillis on unsplash.com

„SEMPRE Accelerators“ patirtis

Anna Broka, Vidzemės taikomųjų mokslų universitetas

„SEMPRE Accelerators“ kviečia kurti įtraukias socialinio verslumo ekosistemas visoje Europos Sąjungoje. Šis dokumentas paremtas mūsų praktine patirtimi diegiant socialinius startuolius visame Baltijos jūros regione. Remdamiesi „SEMPRE Accelerators“ duomenimis, teikiame rekomendacijas politikos formuotojams ir sprendimus priimančioms asmenims kuriant politiką, stiprinančią verslumo ekosistemų įtrauktį ir socialinį aspektą. Šioje ataskaitoje pateikti duomenys pagrįsti aštuonių socialinių startuolių, įsteigtų „SEMPRE Accelerators“, indėliu sąveikaujant su politikos formuotojais ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis.

Kas yra integracinė socialinio verslumo ekosistema?

„Tai verslumas, prisidedantis prie socialinės įtraukties, kad visiems žmonėms būtų sudarytos vienodos galimybės steigti ir valdyti verslą. Tikslinės grupės yra nepalankioje padėtyje esantys asmenys, kuriems nepakankamai atstovaujama verslumo ir savarankiško darbo srityse, įskaitant jaunimą, moteris, senjorus, etnines mažumas ir imigrantus, neįgaliuosius ir daugelį kitų grupių“ (EBPO / EB, 2019 m.).

Integracinis verslumas yra vietos ekonominės plėtros ir užimtumo galimybė, prisidedanti prie socialinės įtraukties ir sanglaudos. Įtraukiosios verslumo politikos tikslas – pasiūlyti dar vieną galimybę užsidirbti ir įnešti savo indėlį į visuomenę. Tai bandymas užtikrinti lygias galimybes žmonėms ir skatinti tvarią verslo plėtrą, nepriklausomai nuo asmens kilmės, amžiaus ar lyties. Vietinės verslumo ekosistemas, kuriomis remiasi integracinis socialinis verslumas, sudaro įvairūs viešojo ir privačiojo sektorių subjektai, verslo inkubatoriai ir spartintuvai, glaudžiai bendradarbiaujantys su ne pelno organizacijomis, vietos vadovais ir pavieniais asmenimis. Intervencijos, padedančios įveikti kliūtis, trukdančias pradėti ir remti šias iniciatyvas, apima lanksčias ir integruotas finansines programas, pritaikytas paslaugas, mišrųjį mokymąsi ir kitą individualų mokymą arba paramą natūra. Individualiai pritaikytos mokymo ir tinklų kūrimo platformos palengvina socialinių startuolių steigimą ir yra esminės siekiant pasinaudoti būsimoms socialinėms įmonėms būdinga patirtimi (EBPO, EBPO / EB, 2019 m.).

„SEMPRE Accelerators“ socialinių paslaugų bendram kūrimui kaimo vietovėse

„SEMPRE Accelerators“ (2019–2021 m.) – **tai projektas, kuriuo remiamas integracinis socialinis verslumas Baltijos jūros regione.** Jo tikslas – paspartinti aštuonių vietos bendros kūrybos iniciatyvų (vadinamųjų mikroprojektų) kūrimą ir plėtrą ir paversti jas sėkmingais, savarankiškais **socialiniais startuoliais**, pastoviai siūlančiais paslaugas ir (arba) produktus vietos ir regioninėse rinkose. Mikroprojektai buvo parengti ankstesnių projektų, pavadintų „SEMPRE – socialinis įgalinimas kaimo vietovėse“ (angl. Social Empowerment in Rural Areas, 2016–2019 m.), vykdymo metu. SEMPRE partneriai parengė ir išbandė įgalinimo priemones, kuriomis gali naudotis socialinių paslaugų teikėjai, vertindami nepalankioje padėtyje esančių grupių paslaugų poreikius ir įtraukdami šių grupių narius į bendros kūrybos procesus, kurių rezultatas – naujų socialinių paslaugų plėtra.

Nors SEMPRE telkėsi į verslo idėjų plėtojimą tokiomis priemonėmis, kaip socialinio verslo modelio metmenys ar pokyčių teorija, „SEMPRE Accelerators“ žengia dar toliau. Projekto partneriai suformavo „greitintuvų komandas“, kurių kiekvieną sudaro nepalankioje padėtyje esančių grupių atstovai ir jau įsitvirtinę socialinių paslaugų teikėjai. Komandos telkia paslaugų naudotojų idėjas ir praktines žinias bei socialinių darbuotojų profesinę patirtį, kad įveiktų tokius iššūkius kaip stabilų ir veiksmingą valdymo ir vadovavimo struktūrų sukūrimas, paslaugų asortimento išplėtimas ar kokybės gerinimas, finansavimo gavimas ir didesnio paslaugų naudotojų skaičiaus įtraukimas į startuolius.

Taigi „SEMPRE Accelerators“ sukūrė **dinamiškų ir sėkmingų socialinių įmonių startuolių, praturtinančių socialinių paslaugų aplinką** ir mažinančių spaudimą įsitvirtinusiems paslaugų teikėjams ir valdžios institucijoms, susiduriančioms su vis sudėtingesnėmis pagrindinėmis paslaugų teikimo kaimo vietovėse sąlygomis, aštuonis gerosios patirties pavyzdžius.

Startuolių pavyzdžiai:

- „Sustok Liepoje“: tai kavinė Vidzemėje, Latvijoje, kur susitinka ir dirba tėvai ir jauni bedarbiai.
- SIVAN: tai šunų dienos centras Liublėje, Švedijoje, kuriam vadovauja žmonės, susidūrę su sunkumais patenkant į darbo rinką.
- Laikraštis ir žiniatinklis: tai imigrantų grupė Šiaurės Fryzijoje, Vokietijoje, rašanti ir skelbianti straipsnius integracijos klausimais regioniniame žurnale ir interneto svetainėje.

Esamos verslumo rėmimo struktūros

Vietinės verslumo ekosistemas sudaro verslo inkubatoriai, verslo spartintuvai ir kitos verslumo paramos sistemos. Tradiciškai jie yra orientuoti į palankesnes sąlygas turinčias ir pajėgias grupes ir asmenis. Telkiami ištekliai paslaugų portfeliams kurti, verslo pradžios iniciatyvoms remti ir verslumo valdymo įgūdžiams ugdyti. Šie pasiūlymai įtraukti į vietos ekonomikos augimo ir verslo strategijas (verslumą). Vietos verslumo rėmimo iniciatyvos yra esamos ekonominės plėtros sistemos dalis ir gali suteikti galimybę gauti finansavimą, pvz., dotacijas, sutelktinį finansavimą, pradinį kapitalą arba paskolas. Dabartinės administracinės paramos priemonės padeda tvarkyti standartines paraiškų formas, pavyzdžiui, susijusias su reikalavimais (verslo planais) ir išsamiu finansinių rezultatų aprašymu (žr. LEADER programą, nacionalines ir (arba) vietos dotacijas, lėšų rinkimo konkursus ir t. t.). „SEMPRE Accelerators“ patirtis patvirtino, kad vietos verslumo ekosistemas daugiausia pasitarnauja asmenims, kurie jau turi tam tikrus verslumo įgūdžius ar administracinių gebėjimų. Kai kurios mokymo ir kvalifikacijos kėlimo iniciatyvos yra aiškiai skirtos jaunimui (ikiinkubacinės ir veiklos pradžios iniciatyvos) arba kitoms konkrečioms grupėms. Todėl šios paramos struktūros skatina tradicinę, individualiai orientuotą konkurencingą verslo plėtrą, o tai naudinga aukštos kvalifikacijos darbuotojams, turintiems gerą užimtumo perspektyvą, išteklius ir praktinę patirtį.

Europos Sąjunga ir integracinės socialinio verslumo ekosistemas

Didesnis dėmesys Europos Sąjungos socialinės politikos aspektui buvo skiriamas kaip atsakas į nesėkmingą Lisabonos strategijos įgyvendinimą. Strategijoje „Europa 2020“ buvo raginama plačiu mastu sutelkti žmonių ir organizacijų kūrybiškumą ir rasti veiksmingus pagrindinių uždavinių sprendimus. Todėl ES rėmė bendrą socialinės politikos sistemą, skirtą socialinėms inovacijoms, socialiniams santykiams ir verslumui, kaip žinių ekonomikos dalį. Šiandien Europos Komisija remia tinklų kūrimo veiklą, susijusią su socialinėmis inovacijomis, naujais sprendimais, per inkubatorius ir finansavimą ir skatina gerinti sąlygas socialinėms įmonėms. (Europos Komisija). Vadovaudamosi ES ir EBPO gairėmis ir finansavimo galimybėmis, ES valstybės narės pradėjo kurti savo verslumo ekosistemas, apimančias įvairius verslo inkubacijas ir socialinių inovacijų modelius.

Rekomendacijos dėl integracinės verslumo ekosistemos

Remdamiesi praktine „SEMPRE Accelerators“ patirtimi ir seminarais su sprendimus priimančiais asmenimis partnerių regionuose bei interviu, parengėme aštuonias svarbiausias rekomendacijas. Jos skirtos vietos, regionų, nacionalinio ir iš dalies Europos lygmens politikos formuotojams ir sprendimus priimančioms asmenims. Šiomis rekomendacijomis norėtume parodyti, kaip geresnėmis bendrosiomis sąlygomis nepalankioje padėtyje esančioms grupėms būtų padedama kurti savo socialines startuolių įmones.

Neoficialus palaikymas

- **Pasirodykite, palaikykite savo regiono socialines startuolių įmones, būkite sąjungininkai!**

Jeigu jūs ir kiti jūsų regiono sprendimus priimančys asmenys sugebėsite sukurti palankią aplinką, kurioje būtų vertinamas naujai įsteigtų socialinių įmonių darbas, tuomet jau pasiekėte svarbų etapą, kuriam nereikia papildomų išlaidų. Patirtis su „SEMPRE Accelerators“ parodė, kad valdžios institucijoms trūksta žinių ir supratimo apie nepalankioje padėtyje esančių (būsimų) socialinių verslininkų patiriamus sunkumus, ypač kaimo vietovėse.

- **Atverk duris, būk advokatas!**

„SEMPRE Accelerators“ patirtis rodo, kad pažeidžiamoms grupėms, kaip socialiniams verslininkams, reikia tvirto „durų atvėrėjų“ palaikymo ir paramos. Palaikymas apima paramą ryšiams ir informavimui, nes šioms grupėms gali būti sunku būti išgirstoms visuomenėje. „Durų atvėrėjai“ gali suteikti prieigą prie kitais būdais neprieinamų iš-

teklių (tai gali būti finansiniai ištekliai arba tik reikiami kontaktai). Socialiniams verslininkams kartais reikia kreiptis į savivaldybes ir nacionalines ar regionines valdžios institucijas, o „durų atvėrėjai“ gali palengvinti užmegzti šiuos ryšius.

Paramos infrastruktūra ir gebėjimų stiprinimas

- **Numatyti atvirus kelius nepalankioje padėtyje esančioms grupėms esamose paramos schemose.**

„SEMPRE Accelerators“ projekte socialinio verslumo ir startuolių iniciatyvos, pradiniai pinigai ir kitos pagalbinės priemonės buvo iš dalies prieinami skirtingais projekto įgyvendinimo etapais. Tačiau taip pat patyrėme, kad viešojo finansavimo iniciatyvos gana aukštos kvalifikacijos organizacijoms ir asmenims daugiausia prieinamos viename „bendrame krepšelyje“.

- **Sukurti „vieno stogo principą“ nepalankioje padėtyje esančioms bendruomenėms ir padidinti jų aktyvaus dalyvavimo galimybes.**

„Vieno stogo principas“ – tai idėja sukurti ir išlaikyti vieną platformą (skaitmeninę ir fizinę), kuri būtų skirta būtent socialiai remtinų grupių dalyvavimui ir aktyvumo skatinimui ir kuri remtų jų dalyvavimą plėtojant verslo iniciatyvas, steigiant socialines įmones ar kitais būdais, darančiais teigiamą socialinį poveikį. Remiantis mūsų patirtimi, reikia praktinės paramos, gairių ir informacijos apie išteklius, prieinamus pažeidžiamoms grupėms, ypač kaimo bendruomenėse.

- **Sukurti sistemingą ir reguliarią pažeidžiamų grupių ir kaimo bendruomenių gebėjimų stiprinimo, kvalifikacijos kėlimo ir mokymo veiklą.**

Integruota ir alternatyvi, sisteminga gebėjimų ugdymo, kvalifikacijos kėlimo ir mokymo veikla vykdoma vietos lygmeniu – kuo arčiau asmenų gyvenamųjų vietų. Mūsų įrodymai parodo, kad socialiai remtinoms grupėms gana sunku dalyvauti viešųjų socialinių paslaugų ar užimtumo tarnybų siūlomose aktyvumo skatinimo priemonėse. Vykdamas „SEMPRE Accelerators“ projektą, sėkmės veiksniai buvo esami vietos tinklai ir nevyriausybinių organizacijų bei kitų lyderių kūrybiškumas bei pasiryžimas pritraukti išorės išteklius pažeidžiamų grupių (pavyzdžiui, migrantų, nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo, bausmę atlikusių nuteistųjų ir t. t.) kvalifikacijos kėlimo ir mokymo veiklai. Tačiau šie ištekliai daugiausia buvo skirti projektams, o sistemingam ir reguliariam bendruomenės darbui reikia patikimo ilgalaikio finansavimo.

- **Skatinti žinių perdavimą ir keitimąsi gerąja patirtimi.**

Labai svarbu, kad įvairios suinteresuotosios šalys keistųsi žiniomis ir gerąja patirtimi. „SEMPRE Accelerators“ sėkmingo žinių perdavimo veiksniai buvo abipusiai vizitai, regioninės konferencijos, praktiniai seminarai, komandiniai susitikimai ir kita veikla. Tokių sistemų institucionalizavimas būtų naudingas pradedančioms veiklą socialinėms įmonėms.

Politikos sąveika

- **Sujungti socialinių inovacijų politiką nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis.**

Su socialinių inovacijų koncepcija dirba keletas dalyvių: tradicinės pelno siekiančios įmonės, socialiai atsakingos įmonės, o pastaruoju metu – ir naujos socialinių įmonių skėtinės iniciatyvos. Iš „SEMPRE Accelerators“ gautų duomenų matyti, kad šios struktūros ir politikos sistema, ke-

lianti bendrą tikslą skatinti socialines inovacijas ir socialinius pokyčius, yra nesuderinamos. Sėkmės veiksnys yra aiški makrolygio politikos struktūrų logika, kadangi lengva nustatyti ir mikrolygio individualių iniciatyvų vietą. Padaryti administracinius reikalavimus ir biurokratinės procedūros lengvai įvykdomus ir pritaikytus pažeidžiamų grupių poreikiams.

Finansavimas

- **Įdiegti specialiai pritaikytas pradinio finansavimo schemas pažeidžiamoms grupėms priklausančioms iniciatyvoms.**

Atskiras ir nedidelis pradinis finansavimas bus tiesiogiai skiriamas pažeidžiamoms grupėms – jų individualioms iniciatyvoms ir projektams. Daugeliu atvejų pradinis finansavimas ar vietos finansavimas nėra skirtas konkrečiai šioms grupėms, o kriterijai, kaip antai socialinės inovacijos ar socialinė įtrauktis, nėra svarstomi. Esamos finansavimo schemas yra labai konkurencingos ir reikalauja projektų valdymo įgūdžių tiek rengiant projektus, tiek juos įgyvendinant ir teikiant ataskaitas. Tai taip pat apima ES finansavimą, pvz., LEADER programos finansavimą, kai sunku sukurti socialinį startuolį be papildomų finansinių ir žmogiškųjų išteklių.

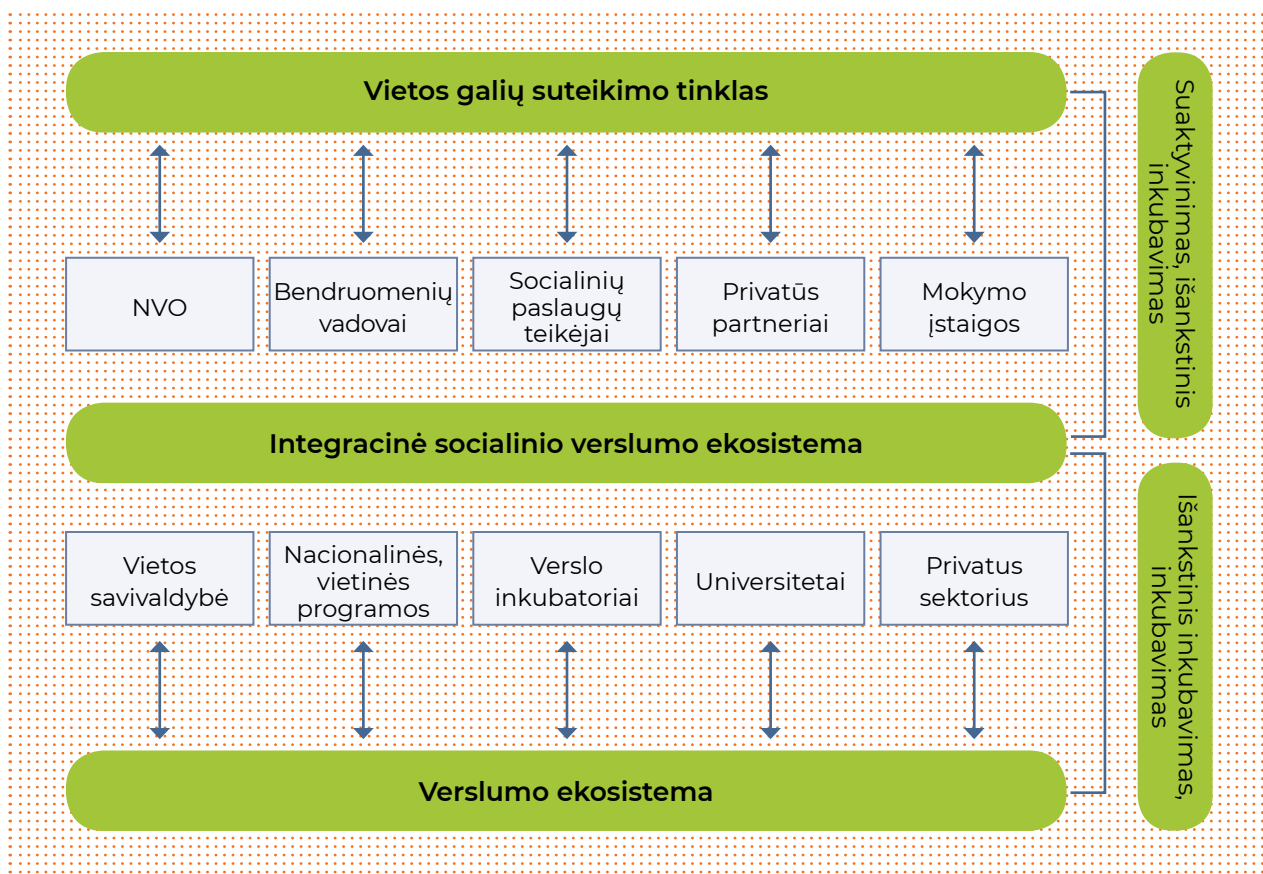

Fonas: „SEMPRE Accelerators“ ir integracinės verslumo ekosistemos

Įgyvendindami aštuonias socialines startuolių įmones vykdam „SEMPRE Accelerators“ projektą, nustatėme dviejų tipų organizacijas, kurios buvo svarbiausios atitinkamų paramos struktūrų dalyvės:

- Pirma, „SEMPRE Accelerators“ remiasi turima konsorciumo patirtimi: projekto partneriai palaiko ilgalaikius santykius NVO ir viešajame sektoriuje ir žino apie socialinę nelygybę, socialinius poreikius ir socialines paslaugas. Šie subjektai teikė didelę paramą steigiant naujas socialines įmones. Buvo sutelktos socialinės paramos grupės, subūrusios atsidavusius piliečius ir bendruomenių lyderius vadinamuosiuose vietos įgalinimo tinkluose (LEN), glaudžiai bendradarbiaujant su socialinių paslaugų teikėjais (daugiau apie SEMPRE projektą žr. tinklalapyje <https://www.sempre-project.eu>).
- Antra, reikėjo užmegzti naujus ryšius: su vietos vadovais, socialiniais mąstytojais, verslo inkubatoriais arba verslo partneriais ir valdžios institucijomis vietos ir nacionaliniu lygmeniu. Svarbus sėkmės veiksnys buvo vietos verslininkų ir viešojo bei privačiojo sektorių suinteresuotųjų subjektų subūrimas; „SEMPRE Accelerators“ pateikti duomenys patvirtina, kad šis bendradarbiavimas buvo vaisingas ir kūrybingas kuriant įvairių rūšių socialines įmones (žr. 1 pav.). Toliau išsamiau papasakosime apie „SEMPRE Accelerators“ socialinių startuolių patirtį, o visą jų istoriją taip pat galėsite peržiūrėti „SEMPRE Accelerators“ projekto svetainėje <https://www.sempre-accelerators.eu/sea-micro-projects>.

1 pav. Integracinė socialinio verslumo sistema – bendrasis modelis

Šaltinis: paties autoriaus (paremtas SEMPRE ir „SEMPRE Accelerators“ įrodymais)

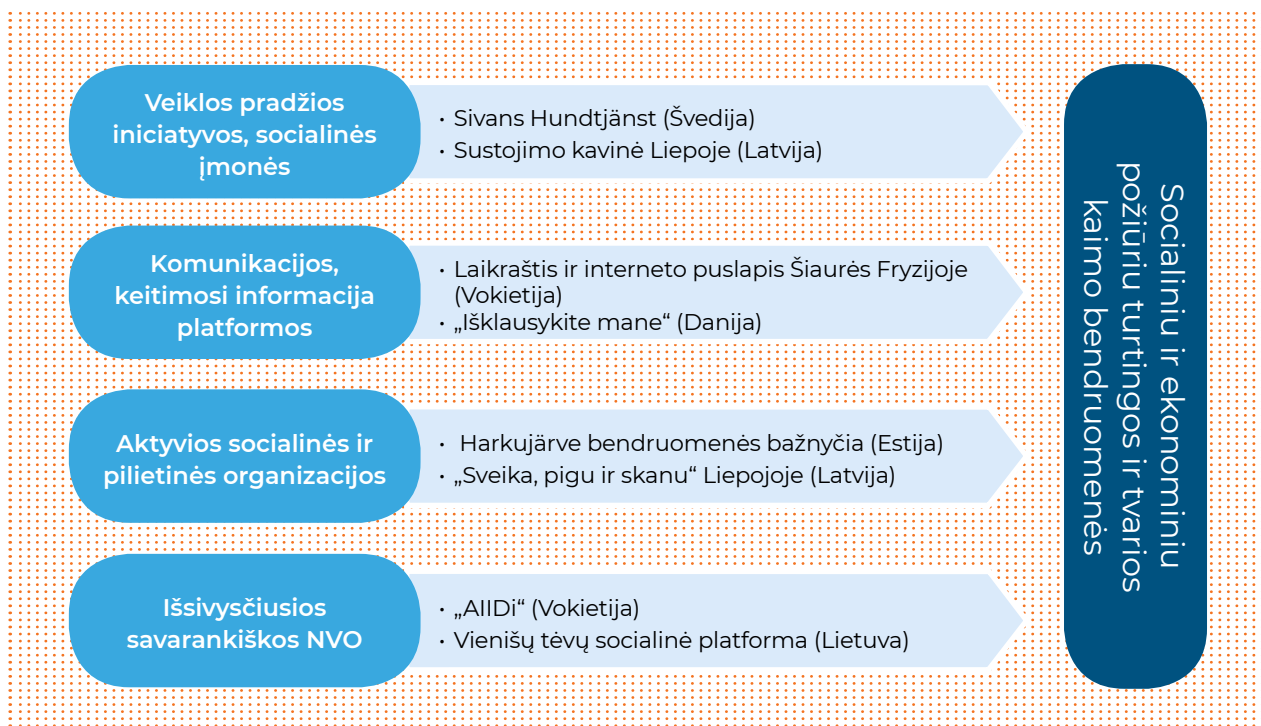
Kokios yra integracinių socialinio verslumo ekosistemų galimybės?

„SEMPRE Accelerators“ projekto metu veiklą pradėjusios socialinės įmonės užmezgė ryšius su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis ir užmezgė partnerystes su verslo inkubatoriais, bendro darbo ir bendros kūrybos vietomis, universitetais ir švietimo įstaigomis, socialinių paslaugų teikėjais ir viešojo sektoriaus institucijomis, socialinėmis įmonėmis, privačiojo ir NVO sektorių atstovais, vietos vadovais ir kitais asmenimis nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis. Ši parama sustiprino individualius gebėjimus ir parodė, kaip galių suteikimas veikia praktiškai. Tinklų kūrimas ir valdymo parama padėjo socialiniams startuoliams kurti brandžias organizacines struktūras.

Socialinių startuolių apimtis „SEMPRE Accelerators“ projekte skyrėsi:

- Dviem mikroprojektams sėkmingai pavyko įsteigti savarankiškas socialines įmones, suteikiančias aktyvumą ir užimtumą galimybių pažeidžiamoms grupėms.
- Du iš jų sukūrė mažiau į verslą orientuotas informacijos ir mainų platformas, atitinkamai skirtas migrantams ir psichikos sutrikimų turintiems asmenims.
- Kita naujai įsteigtų socialinių startuolių grupė atstovauja jau įkurtoms, aktyvioms socialinėms ir pilietinėms organizacijoms, teikiančioms socialines paslaugas ir stiprinančioms bendruomenės kūrimą.
- Galiausiai dvi grupės sukūrė savarankiškas nevyriausybines organizacijas, remiančias vienišus tėvus ir kitas pažeidžiamas grupes (taip pat žr. 2 pav., o daugiau apie socialinius startuolius skaitykite <https://www.sempre-accelerators.eu/sea-micro-projects>).

2 pav. „SEMPRE Accelerators“ rezultatai

Šaltinis: paties autoriaus (paremtas SEMPRE ir „SEMPRE Accelerators“ įrodymais)

Pasitelkus įgalinimo paramos priemones, buvo galima sustiprinti dalyvių pasitikėjimą, įveikti konkrečius trūkumus ir iššūkius, parengti aktyvinimo ir motyvacijos strategijas, pabrėžti komunikaciją ir keitimąsi informacija, nustatyti konkrečius tikslus ir pasiekti išorinius išteklius (išsamesnės informacijos ieškote leidinyje „Įgalinimo vadovas: vartotojų dalyvavimo kuriant ir teikiant socialines paslaugas vadovas“ <https://www.sempre-accelerators.eu/results>).

Literatūra

Europos Komisija. Socialinės inovacijos. https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/social_en

EBPO integracinis verslumas. „Scribbr“. <https://www.oecd.org/cfe/leed/inclusive-entrepreneurship.htm>

EBPO / EB (2019). Politikos apie inkubatorius ir spartintuvus, kuriais remiamas integracinis verslumas, apžvalga. „Scribbr“. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8205&type=2&furtherPubs=no>

„SEMPRE Accelerators“. „Scribbr“. <https://www.sempre-accelerators.eu>
SEMPRE „Scribbr“. <https://www.sempre-project.eu>

